

Vastaus kirjalliseen kysymykseen ammatillisen opetuksen järjestämisestä ja opintotuen takaisinperinnästä koronavirusepidemian vallitessa

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Emma Karin /vihr näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 191/2021 vp:

Millaisiin toimiin hallitus on ryhtynyt varmistaa, ettei opintotukea peritä takaisin ammatillisten oppilaitosten opiskelijoilta heikentyneen opiskelukyvyn takia, ja

miten ammatillisia oppilaitoksia on ohjeistettu toimimaan opiskelijoiden tukemiseksi tai sellaisen opiskelun järjestämisessä, mitä ei voi tai ei ole tarkoituksenmukaista toteuttaa etäopetuksena?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Opintotukilain 5 b §:n mukaan opintojen tulee edistyä siten, ettei opiskeluaika ei tule olennaisesti ylittämään kyseisiä opintoja varten määriteltyä tukiaikaa. Siten ammatilliseen tutkintoon johtavassa koulutuksessa opinnoissa edistyminen katsotaan riittäväksi, jos opiskelijan voidaan arvioida suoriutuvan opinnoistaan enintään yhtä vuotta opintojen laajuudeksi määriteltyä aikaa pidemmässä ajassa. Opiskelija voi kuitenkin saada tukea säännönmukaista aikaa pidemmällekin ajalle, jos valmistuminen ei ole mahdollista suunnitellussa aikataulussa. Opiskelijalla on oikeus opintotukeen, vaikka hänen opintonsa eivät ole edistyneet riittävästi, jos hän esittää hyväksyttävän syyn, jonka vuoksi opinnot ovat hidastuneet. Hyväksyttävä syy voi olla opiskelijan sairaus tai muu siihen rinnastettava opiskelukykyä heikentävä tekijä, hänen lähiomaisensa sairaus, hänen vaikea elämäntilanteensa tai hänen opintojensa edistymiseen tilapäisesti vaikuttanut muu erityinen syy. Opintotuki voidaan edistymisen seurannassa lakkauttaa takautuvasti, jos opintosuorituksia on erityisen vähän ja olosuhteista ilmenee, ettei opintoja ole ollut tarkoitukseen harjoittaa päätoimisesti. Tuen takaisinperintä on kuitenkin harvinaista, koska tällöin perusteena on se, ettei opiskelijan ole ollut tarkoitukseen opiskella.

Opintojen edistymisen seuranta on toimeenpantu siten, että oppilaitoksen tehtävänä on seurata opiskelijan opintojen edistymistä ja ilmoittaa riittämättömästä opintojen edistymisestä Kelalle valvontailmoituksella. Oppilaitoksen tulee harkita, milloin opinnoissa edistyminen on niin puutteellista, että valvontailmoituksen toimittaminen on aiheellista. Kelasta saadun tiedon mukaan toisen asteen edistymisen seurannassa on vain muutamia kymmeniä opiskelijoita valtakunnallisesti ja valvontailmoitusten määrä on korona-aika vähentänyt. Käytännössä edistymistä tarkastellaan oppilaitosten valvontailmoitusten perusteella Kelassa tapauskohtaisesti

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 191/2021 vp

ja huomioiden muun muassa se, missä vaiheessa opintoja opiskelija on. Kela lähettää selvityspyynnön niille opiskelijoille, joiden opinnot eivät ole edistyneet riittävästi. Selvityspyyntökirjeeseen vastaamalla opiskelija voi selvittää syitä opintojensa hitaaseen edistymiseen sekä esittää, miten aikoo jatkossa edistyä opinnoissaan vaaditulla tavalla. Määräaikaa selvityspyyntökirjeeseen vastaamiselle annetaan yleensä kaksi viikkoa. Selvityspyyntökirjeessä opiskelijalle kerrotaan oppilaitoksen ilmoittamat tiedot sekä ajankohta, josta lukien tuki tulee mahdollisesti lakkauttamaan. Samalla opiskelijaa pyydetään toimittamaan jäljennös oppilaitoksen kanssa tehdystä opiskelusuunnitelmasta. Kelan ohjeistuksen mukaisesti koronan aiheuttama poikkeustilanne on edistymisen seurannassa hyväksyttävä syy opintojen riittämättömälle edistymiselle. Opiskelijan ei tarvitse perua tai palauttaa opintotukea, vaikka hän ei saisi riittävästi opintosuorituksia koronaviruksen aiheuttaman poikkeustilanteen vuoksi. Opintotuen maksamista voidaan siten jatkaa, vaikka opintosuoritusmäärä ei olisi ollut riittävä. Toisen asteen opintojen edistymisen seuranta on tarkoitus kehittää säätämällä nykyistä tarkemmin valtioneuvoston asetuksella opintojen riittävän edistymisen arvioimista. Opintojen edistymisen seurannassa voitaisiin esimerkiksi ottaa nykyistä paremmin huomioon erilaisten toisen asteen opintojen erityispiirteet. Tavoitteena on antaa asetus tämän vuoden aikana.

Jokaiselle ammatillisen koulutuksen opiskelijalle laaditaan opintojen alussa henkilökohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma (HOKS), joka luo perustan sille, että opiskelijat saavat tarvitsemaansa opetusta, ohjausta ja muuta tukea kunkin opiskelijan tavoitteisiin, edellytyksiin ja elämäntilanteeseen soveltuvalla tavalla. HOKSissa koulutuksen järjestäjä suunnittelee yhdessä opiskelijan kanssa tutkintokoulutuksen sisällön ja toteuttamisen tutkinnon perusteiden mukaisesti eli sen, miten, missä ja milloin opiskelija hankkii tutkinnon perusteissa edellytetyn ammattitaidon. Koulutuksen järjestäjän tulee suunnitella opiskelijan ammattitaidon hankkiminen huomioiden opiskelijan valmiudet ja osaamistarpeet sekä ammatillisen koulutuksen lainsäädännön tarjoamat erilaiset mahdollisuudet ja oppimisympäristöt osaamisen hankkimisessa. Koulutuksen järjestäjä päivittää HOKSia tarvittaessa opintojen aikana, jolloin mahdolliset muutokset esimerkiksi osaamisen hankkimisen sisällöissä, ajoittumisessa ja oppimisympäristöissä suunnitellaan ja sovitaan yhdessä opiskelijan kanssa ja merkitään ajantasaiseen HOKSiin. Koronavirusepidemian aiheuttamat muutokset huomioidaan päivittämällä HOKS tarvittavilta osin ja huomioimalla esimerkiksi tuen ja ohjauksen muuttunut tarve.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt ammatillisen koulutuksen järjestäjille syyskuussa 2020 koronaviruksen aiheuttamien poikkeusolojen vaikutusten tasoittamiseen lähes 29 miljoonaa euroa. Lisämääräraha oli tarkoitettu käytettäväksi erityisesti koulutuksensa keskeyttäneiden tai keskeyttämisuhan alla olevien opiskelijoiden opiskelun ohjaukseen ja tukeen sekä valmistumassa olevien opiskelijoiden opinto-ohjaukseen ja näyttöjen mahdollistamiseen. Tavoitteena oli lieventää koronaviruksen aiheuttamien poikkeusolojen negatiivisia vaikutuksia opintojen etenemiseen ja opiskelijoiden hyvinvointiin. Ammatillisen koulutuksen järjestäjät ovat voineet käyttää lisärahoitusta laajasti monin eri tavoin, muun muassa poikkeusolojen aikana heikosti tavoitettujen opiskelijoiden tilanteen kartoittamiseen, opiskelijoiden yksilöllisten tilanteiden mukaisesti järjestettyyn lähiopetukseen ja ohjaukseen, muuhun opiskelijoiden tarvitsemaan ohjaukseen ja tukeen tarvittaessa moniammatillisena yhteistyönä ja erityisen tuen keinovalikoimalla, opinto- ja uraohjaukseen erityisesti valmistumassa oleville opiskelijoille,

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 191/2021 vp

opiskelijoiden henkilökohtaisten osaamisen kehittämissuunnitelmien päivittämiseen, korvaavien koulutusopimus- ja oppisopimuspaikkojen järjestämiseen sekä rästiin jääneiden osaamisen näyttöjen mahdollistamiseen työpaikoilla tai oppilaitoksen oppimisympäristöissä. Lisärahoituksen turvin tukitoimia on voitu jatkaa vielä kuluvan vuoden aikana.

Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö valmistelee parhaillaan päätöksiä vuoden 2021 ensimmäisen lisätalousarvioesityksen mukaisesti ammatillisen koulutuksen 17,5 miljoonan euron lisärahoituksen myöntämiseksi ammatillisen koulutuksen järjestäjille käytettäväksi koronavirusepidemian johdosta tarvittaviin tukitoimiin opintojen keskeyttämisen ehkäisemiseksi ja opiskelijoiden hyvinvoinnin lisäämiseksi sekä opiskelijoiden osaamiserojen tasoittamiseksi ja valmistuvien ammattiosaamisen varmistamiseksi. Vuonna 2021 myönnettävää lisärahoitusta koronavirusepidemian johdosta tarvittaviin tukitoimiin on tarkoitus kohdentaa erityisesti pitkien etäopetusjaksojen aiheuttamien ongelmien lieventämiseen.

Ammatillisen koulutuksen lain 52 §:n pääsäännön mukaan osaamisen osoittaminen eli näytöt tulee toteuttaa tekemällä käytännön työtehtäviä aidoissa työtilanteissa ja työprosesseissa. Kyseiseen pykälään on tehty väliaikainen muutos, joka on voimassa 1.7.2020–31.7.2021. Väliaikainen muutos mahdollistaa koronavirusepidemian aikana näyttöjen toteuttamisen aitojen työtilanteiden ja työprosessien sijaan suorittamalla muita käytännön tehtäviä, jotka mahdollisimman hyvin vastaavat aitoja työtilanteita ja työprosesseja. Lisäksi on mahdollista tarvittaessa täydentää näytössä osoitettua osaamista muulla osaamisen arvioinnilla. Tämä väliaikainen muutos mahdollistaa opintojen edistymisen ja tutkinnon osien ja tutkintojen suorittamisen koronavirusepidemian aiheuttamissa poikkeuksellisissa olosuhteissa.

Helsingissä 19.4.2021

Tiede- ja kulttuuriministeri Annika Saarikko